

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, za pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za drugo izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se pošilja do odpovedi. — Doležniki „Katoliškega tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 v. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije. — Za inserate se plačuje od enostopne petitvrste za enkrat 15 v, za dvakrat 25 v, za trikrat 35 v. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede popoldne. — Nezaprete reklamacije so poštne proste.

Naši neprijatelji.

Pred vlado bi morali biti vsi deželani enaki, naj so potem katerekoli narodnosti. Davke morajo vsi brez razlike plačevati, vsled tega bi morali dobivati tudi vsi brez razlike svoje pravice. A temu, žal, ni tako. Naša deželna vlada v Gradcu se sicer rada hvali, da je obema narodnostima enako pravična, toda resnično to ni. Slovence zapostavlja, kjer le more ter jim ne naklanja istih dobrot kakor Nemcem. Nočemo pogrevati starih reči, ampak dokazuje hočemo vzeti iz novjših časov.

I.

Valed viharjev je letos izredno veliko trpel kozjanski okraj. Setve so bile uničene, ceste in pota razdrta, hiše razkrite ali celo porušene, drevje potrti ali izruvano, gozdovi poškodovani — celi okraj je pričakoval pomoči iz Gradca. Ob enakih velikih nesrečah ima namestništvo navado, da izdaja oklice na podrejene urade, naj se pobirajo podpore za ponesrečence. A v tem slučaju se ni nič zgodilo! Namestništvo ima tudi denarni zaklad, ki je ravno namenjen za prvo in hitro pomoč v nesrečah. Tudi slovenski zastopi in zasebniki so darovali za ta zaklad znatne svote. Kozjanski okraj še ni dobil vinarja iz tega zaklada! In komaj na opetovano prizadevanje merodajnih slovenskih gospodov se je sploh okrajno glavarstvo domislilo, da je poslalo uradnika cenit škodo v kozjanski okraj. Slovensko ljudstvo, zapomni si to, kako se ravna s teboj! In zakaj? Ker v uradih deželne vlade in okrajnih glavarstev sede sami tujci, večinoma Nemci, ki so ti v obraz nemara še prijazni, za hrbtom pa ti želijo pogin. Zato mora ostati naša zahteva: Za Slovence slovenske uradnike, ker le ti imajo tudi srce za svoje ljudstvo.

LISTEK.

„Dohtar“.

Spisal V. K.

Oča Kračar so bili debel možakar z rdečim ploščatim obrazom. Njih nos je bil jako bujno razvit in je kazal redko barvo rahlo ozeblega nageljna. Sivkaste oči so bile drobne in običajno so dobrodušno zrlle v pisani svet. Obklečeni so hodili oče Kračar kakor drugi krščanski ljudje, le doma v službi so nosili belo suknjo.

Bili so namreč velik dobrotnik lačnemu človeštvu. Prelivali so nedolžno kri nežnih teličkov, pujskov, koštrunčkov in backov, včasih pa tudi polnoletnih volov. Razen Kračarjevega očeta ni bilo v trgu nobenega mesarja. Zato se jim je dobro godilo in čimdalje bolj sta jim rastla trebuh in ugled.

Oče Kračar so imeli troje hčera. Prva je vzela krčmarja, druga peka, tretja pa je bila nekaj čisto posebnega, nekaj idealnega.

Ime ji je bilo Paparela. To sicer ni Bog ve kaj vzornega, toda poslušajmo dalje! Gospodična Paparela je bila majhna in okrogla kakor očetove klobase. Tudi ona je imela majhne, sivkaste oči, kakor vsakdanji oča Kračar, in vendar — in vendar je bilo njeno

II.

Druga slika! Okrajni zastop v Ljutomeru je sklenil, dati vsako leto majhno svoto na stran, da bi se razven kake druge šole ustanovila kedaj tudi kmetijska šola. Gotovo je imel okrajni zastop ljutomerski najboljše namene, ko je storil ta sklep. Saj bo za gmotno dobro stoječe in zelo omikano kmetško ljudstvo ljutomerskega okraja pač kmalu nastala potreba, da dobi kmetijsko šolo. In takrat bi ves okraj blagoroval svoje zastopnike, da so na to mislili že pred leti ter počasi in neobčutljivo zlagali kapital za zidavo strokovne šole. Toda v Ljutomeru čuje nad slovenskim ljudstvom sovražna roka glavarstvenega voditelja Rajnerja in ona je s pomočjo ljutomerskih nemških tržanov dosegla, da je deželna vlada dotični, za kmetško stvar velevažni sklep razveljavila. Slovenski kmet se torej ne sme niti z lastnim denarjem sam izobraževati! Ne sme si pomagati s strokovno omiko do boljšega in lažjega kruha! Ostal bi naj neumen ter tako bil slepo orodje nemških uradnikov, trgovcev in krčmarjev! Da niso deželne vlade naklonili do tega kmetu sovražnega koraka drugi oziri, dokazuje nam naslednji dogodek. V okrajnem zastopu na Laškem je nemška večina naklonila hujšakškemu nemškemu društvu šulferajn 200 K podpore, slovenska manjšina je ugovarjala, toda deželna vlada ni razveljavila okrajnozastopnega sklepa!

III.

V Oplotnici so dvakrat zmagali Slovenci pri občinskih volitvah. Vsako volitev je vlada razveljavila, dokler sedaj pri volitvi dne 31. julija res ni zmagala nemškutarska stranka. V ptujskem okrajnem zastopu je zmagala pri zadnjih volitvah meščanska stranka. Slovenska

kmetška stranka je dokazala pri najvišjem sodišču, da se jej je na krivičen način vzelo mnogo glasov. Toda kaj stori deželna vlada? Okrajnega zastopa noče razpustiti in tako še nadalje vladajo meščani nad kmeti. Na katero korist, pač ni težko uginiti!

* * *

Napisali smo te sličice, da slovenski kmet izve, kje so njegovi največji neprijatelji. Na zborovanjih naj zahteva, da se takim kričečim razmeram kmalu odpomore! Na slovenske vseučilišnike pa se še obračamo, da se naj posvetijo tudi službam v politični stroki, naj se žrtvujejo svojemu narodu v korist!

Rusko-japonska vojska.

V Mandžuriji.

Položaj na bojišču v Mandžuriji je še vedno isti. Praske med majhnimi poizvedovalnimi oddelki se nadaljujejo. Rusi poročajo, da so na nekaterih krajih potisnili Japonce nazaj, Japonci pa ravno sedaj poročajo, da se Rusi zama trdijo priti jim do živega in da bodo začeli v kratkem veliko bitko. Vse priprave so že dognane.

Angleški listi so izvedeli od nekega vojaškega izvedenca iz Mandžurije, da ima Linovič 50 do 70 tisoč mož več, kakor jih je imel pred Mukdenom. Da se je prevoz vojaštva in streljiva tako gladko izvršil, zahvaliti se je odredbam železniškega ministra kneza Hilko, ki je dal postaviti mnogo novih postaj in izogibalšč.

Ko se je v ruski armadi izvedelo, da se namerava skleniti mir, so vsi generali poslali carju ugovor, v katerem so povdarjali, da

srce jako pesniško nadahnjeno in polno lepih občutkov, ki so bili vzvišeni tako nad vsakdanjo kubano govedino kakor nad prazničnimi pečenkami. So sicer klepetavi ljudje, ki trdovratno trdijo, da debeluharji povprek nimajo nikdar nikoli nobenih nežnih čustev. Pa to ni res! Debela Paparela je imela v svoji duši dovolj poezije za troje suhih mestnih šogic.

Taka je bila torej pravzaprav gospodična Kračarjeva, ki je po smrti matere Kračarke vodila očetu ministrstvo notranjih zadev. In ljudje, ki je niso poznali dobro in ki so mislili, da je čisto navadno kmečko dekle, so se grdo motili o njej in nikdar bi ne bili pričakovali, da se bo debela Paparela — ne bodi grdo rečeno — zaljubila v suhega pisarja Peroliznika, ki je pisateljeval pri sodnem uradu.

Gospod Peroliznik je bil mladenič tanke, vitke rasti brez vsake nepotrebne maščobe. Lahko rečemo, da je bil eden izmed najvišjih mož v tisti deželi. Bil je suh in dolg kakor fižolova preklja, bil je samo pisar in stradal je vsak teden sedem dni — in vendar ga je sit venia verbo, ljubila debela, sita hči premožnega mesarja! Taka je moč prave ljubezni, z vso dostojnostjo rečeno.

Mladi Peroliznik je pa hodil svoje dni nagajat več let profesorjem in součencem v

gimnazijo. Naposled pa, v četrti šoli, ga je dohitela neusmiljena pravica. Kopal se je pred šolo s svojimi tovariši. Toda največja njegovih kep je priletela na presvetli cilindar Peroliznikovega razrednika. Profesor je bil vsled tega neznansko hud, zlasti pa še zato, ker je bil njegov sijajni klobuk popolnoma nov in je takorekoč še dišal po klobučarjevi štacuni. Mladi hudodelnik je bil izključen in se za zmirom poslovil od puste učenosti.

Ker je znal lepo pisati, je kmalu dobil službo pri odvetniku. Tukaj se je v kratkem naučil toliko pravošlovskih zvijač, da so kmetje rajši zahajali k njemu nego k advokatu samemu. Pravdeželni ljudje so ga častljivo imenovali „dohtarja“ in ta priimek se ga je prijel in se ga je držal kakor smola. Ko pa je odvetnik spoznal, kakšnega nevarnega tekmeča ima v svoji pisarnici, mu je napisal vse hvale polno izpričevalo in ga prijazno zapodil iz službe. Peroliznik je našel potem zavetje pri sodišču. Dobival je le po 25 goldinarjev na mesec, in vendar je bil vedno čedno, skoro elegantno oblečen, nosil je rokavice in cilindar. Vse to je opazila bistrooka Paparela kaj kmalu, in videla je tudi, na se vozi Peroliznik z gospodom sodnikom na komisije. Kaj čuda torej, da se je — brez zamere povedano — zaljubila v vitkega „dohtarja“.

Peroliznik pa tudi ni bil neumen. — V

upajo na zmago ter se naj ne sklone mir. Takrat, ko je bila armada še slaba, takrat so se morali bojevati, čeravno brez upa na zmago, sedaj pa, ko so dovolj močni, da zmagajo, sedaj se hoče skleniti mir. Brzjavka je sestavljena v imenu mandžurske armade in nosi poleg Linevičevega podpisa tudi podpise: Kuropatkin, Batjanov, Kaulbars in Rennenkampff.

Rusi močno utrjuje svoje postojanke ter nalagajo velike zaloge živeža, katerega mnogo nakupijo od Kitajcev.

Na Sahalinu.

Japonci izvršujejo zasedanje otoka Sahalina kaj naglo, dasi je ruskih vojakov na otoku okoli 5000 z 12 topovi. Japoncev je seveda mnogo več. Za Ruse je posebne pogubno, ker so po obsežnem otoku razdeljeni v male oddelke, s katerimi Japonci lahko obračunajo. Vendar še imajo Rusi mnogo krajev v notranjih delih otoka v svojih rokah. Sploh pa Japonci ne morejo govoriti o posesti otoka, dokler ne ujamajo ruskega vojaškega poveljnika (gubernatorja) Ljapunova, ki se je dosedaj skazal zelo pogumnega in se bržkone ne bo z lepa udal.

Da Rusom na Sahalinu ne gre dobro, se sklepa iz tega, ker od tam skoro nič ne poročajo. Japonci se pa pridno bahajo s svojimi uspehi. Če kakšno vasico posedejo, takoj brzjavijo v svet o tem svojem uspehu. Da pri tem mnogokrat pretiravajo, to je že njihova navada od začetka vojske.

Vladivostok.

Od morske strani že oblega japonsko brodovje trdnjavo. Na suhem pa prodirajo Japonci od juga iz severne Koreje proti Vladivostoku. Ravno tako se poroča, da so severno od trdnjave izkrcali Japonci četo, ki bi naj od severa prišla Vladivostok. Ob reki Tumen, ki dela severno Korejsko mejo, so si Rusi naredili utrdbe in se ustavili Japoncem. Angleški viri pa že vedo poročati, da so tudi tukaj Japonci pregnali Ruse in da prodirajo proti Vladivostoku. Torej bo kmalo zadnja ruska trdnjava na dolnem vrtoku oblegana od Japoncev. Seveda je ista mnogo bolj utrjena in oborožena ter preskrbljena z živežem kakor Port Artur. Upati je torej, da ne bo nikdar zaplapolala nad vladivostoško trdnjavo japonska zastava.

Dopisi.

Sv. Lenart v Slovenskih goricah. (Nemška „foršuskasa“.) Ni še minilo dve leti, odkar se je po Slovenskih goricah razlegalo preklinjanje, vzdihovanje, jok in stok prebivalcev od vseh slojev zaradi

kratkem je spoznal, koliko je na uri. Paparela se je zdela njegovim očem všeč. Napisal ji je pisemce s svojo najlepšo pisavo, saj je imel v pisarnici zadosti črnila in časa. Naznačil ji je, da brez nje ne more živeti; da je ona solnce njegovega življenja in če mu mrkne to zlato solnce, potem da bo moral mrkniti tudi on, srečno nesrečni Peroliznik. Take neumnosti je pisal kmečki „dohtar“; mi pa poznamo marsikaterega pravega doktorja in marsikaterega priznanega pisatelja, ki je pisal še vse večje neumnosti. — Toda Papareli so se zdele te lepe pisane prismojarije strašno lepe. Brala jih je vedno iznova in najokala od veselja in ginjenosti toliko solza, da bi gnale največji mlin.

Ko se je nekoliko potolažila v svoji srčni sreči, je napisala tudi ona pisemce, ki ni bilo dosti pametnejše od Peroliznikovega. Ker je pa Paparela mislila, da ni izrazila svojih občutkov dovolj natančno in obširno, zato je dodala listu ukusno meseno klobaso. Prijetno presenečeni Peroliznik je skrbno pazil, da dopisovanje ni prenehalo. Odslej ni hodil več brez večerje spat. Dobrosrčna Paparelica mu je pošiljala v vrtu po vrvi krač, jezikov, reberc skozi okno — in na pisarjevih licih so jele cveteti rožice ljubezni. Konec sledi.

poloma šentlenarske nemčurske „foršuskase“. Preklinjali so posestniki, ker so vsled tega poloma deloma zgubili svoj denar, deloma zabredli v težke dolgove, jokali in stokali so ubogi hlapeci in dekle, kateri so si v potu svojega obraza težko zaslužili nekoliko bornih vinarjev, ter so jih v svoji nevednosti branili v nemčurski „foršuskasi“. — Vsi ti nesrečneži so vsled nepoštenega upravljanja zgoraj omenjenega denarnega zavoda dobili po težkem boju le mali del svojega težko prihranjenega denarja nazaj! Veliko let napornega dela bode potrebno, da se zopet izliže ta težka rana med prebivalci šentlenarskega okraja.

Vkljub temu so se zbrali preteklo nedeljo dne 30. julija pri Sv. Lenartu posilincei in nemškutarji, ter ustanovili novo „foršuskaso“. Človek se mora pač čuditi, da imajo ti ljudje pogum do takega podjetja. Mar mislijo, da je že vsa tista lumparija njihovih somišljenikov, ki se je zgodila pred par leti pri Sv. Lenartu — pozabljena? Ali mislijo, da je ta težka rana, ki je bila vsled poloma „foršuskase“ v gmotnem oziru prizadeta velikemu delu prebivalstva šentlenarskega okraja — že zaceljena? O ne — ni še zaceljena — in rana še žalibog vedno močno krvavi! Ali mislijo šentlenarski posilincei in nemčurji zidati svojo novo „foršuskaso“ na podlagi ljudske nevednosti? Taka podlaga se obsoja že sama ob sebi in porušila se bode ravno tako, kakor se je porušila prva „foršuskasa“!

In kaki ponk sledi iz tega za tebe, dragi posestnik, pošten in varčen hlapec, pridna in delavna dekla? Nosi tvoj težko prihranjeni denar v slovenske denarne zavode, brani tvoje vinarje v slovenski hranilnici in posojilnici, kjer se nisi imel ti in tvoj tovariš tako bridkih izkušenj, kakor si jih imel v nemški „foršuskasi“!

O, naše ljudstvo v Slovenskih goricah ni več tako nevedno, kakor si mislijo nemškutarji pri Sv. Lenartu! Ni še pozabilo, v kako bedo in uboštvo je padlo vsled nepoštenja prejšnje nemške „foršuskase“. Ta britka izkušnja je odprla našemu ljudstvu oči, in hranilo bode svoj težko prihranjen denar v takih zavodih, kjer vlada poštenje in značaj! Vi vsi, kmetje, posestniki, hlapeci in dekle, spominjate se vedno, v kako nesrečo je pred par leti pogreznilo veliki del prebivalstva šentlenarskega okraja in še dalje okrog nepošteno gospodarstvo nemčurske „foršuskase“. Zaupajte svoj denar samo poštenim slovenskim denarnim zavodom!

Sv. Benedikt v Slovenskih goricah. (Ciril-Methodova slavnost ženske podružnice sv. Ciril in Metoda.) Ta krasna slavnost, ki smo jo obhajali v nedeljo, dne 23. julija nam ne izgine tako hitro iz spomina. — V korist naši šolski družbi prirejena, privabila je od blizu in daleč izredno veliko rodoljubne slovenske gospode in zavednega kmečkega ljudstva. V posebno velikem številu so došli vrli šentlenarčani s svojim pevskim zborom, potem Trojičani, Negovčani, Anovčani, nadalje so nas počastili gostje iz Gornje Radgone, Kapele in Ljutomer, od Sv. Jurja ob Ščavnici in Sv. Antona, iz Ptuj, od Sv. Urbana in Sv. Bolfanka, od Sv. Barbare in Sv. Ruperta in celo iz daljne Jarenine, tako da so se morali mnogi ostati zunaj. Vstopnice je bilo prodanih 317.

Slavnost otvori dekliški pevski zbor s triglasno „Velegrajsko himno“. Micika Šenkar iskreno pozdravi v imenu podružnice vse došle v lepi pesmici. Učiteljski mešani kvartet čvrsto zapoje dve krasni hrvaški pesmi. Micika Tomažič spretno deklamuje na to Gregorčičevo: Naš čolnič otmimo!, za njo pa izpregovori slavnostno besedo Malika Letnik. Ko sta sv. brata Ciril in Metod med nami delovala in nas vnmala za Boga in za narod, je bila naša domovina velika, slavna. To je povzročilo delo Ciril-Methodovo. Tekom stoletij so sovražniki silno zožili meje naše domovine in danes že segajo po zadnjem kosu, ki je

še naša last. Z domačo zemljo nam hočejo vzeti tudi našo mladino, ki jo potujčujejo po šulferajnskih šolah. Zato se moramo vsi zopet poprijeti dela, ki sta ga opravljala nekaj sv. brata in k temu svetemu Ciril-Methodovem delu nas najkrepkeje vspodbuja šolska družba, ki nosi ime sv. bratov in ki brani našo dečo pred potujčevanjem. Da se nauče tega dela zlasti naša dekleta in naše žene, zato je nastala lani pri nas ženska podružnica, in da vse druge vnmamo za to delo, da spravimo skupaj lepo svoto za družbo, ki potrebuje podpore, v ta namen se je priredila ta slavnost. Le krepko delo v obrambo naše vere ter naše mladine nas more rešiti in obvarovati propada. Da so iskrene besede vrle govornice segle k srcu vsem navzočim, o tem dovolj priča krasni vseh slavnosti.

Poglavitna točka vse slavnosti je bila ganljiva Marijina igra v petih dejanjih, „Na Srcu Marijinem“. Vojvodinja Edita (Antonija Tomažič) daruje zlati križec rajne matere Mariji v gozdni kapelici. Uboga deklica Irma (Ivanka Pivec) išče pomoči bolni materi in moli v gozdni kapelici, Marija (Alojzija Ploj) ji izroči križec, da naj z njim plača zdravnika. Irma to stori in mati ozdravi. Deklica Valburga (Liza Majar) naznani, da je križec ukraden. Ob dohodu kneginje Ljudmile (Antonija Zimič) ga nosi Blanka, vnukinja zdravnika (Mar. Tomažič) in vojvodinja ga spozna. Grofica Vijolanta (Amalija Letnik), nasprotnica česčenja Marijinega, naravnost izreče, da ga je Irma ukradla. Ida (Marija Šenkar) in Hermina (Liza Markovič) sta tudi te misli. Irma se brani, mati Ditmunda (Bibijana Ploj) za njo prosi, toda vse nič ne pomaga, dve dvorni dami (Liza Črnko in Jožefa Senekovič) jo odpeljeta v ječo in sodišče izreče, da se ji naj za kaznen odsek desna roka pri kapelici v gozdu. Irma poprosi, da sme še prej moliti k Mariji. Ko zapoje ganljivo pesmico, se Marijiu kip zgane, Marija sname krono z glave in jo ponudi Irmi. Vse ostrmi. Vojvodinja spozna, da je čisto po krivem obsodila Irmo, za katero se je potegnila Marija sama. Cerkev s samostanom obljubi tamkaj postaviti v zadoščenje, Vijolanda prosi Irmo odpuščanja in prizna pomoč Marijino. Vsi pokleknejo in z ganljivo pesmico počasté Marijo. Igra napravi mogočen utisek. Dekleta so jo izvrstno predstavljale, zlasti so se odlikovale Marija, vojvodinja, Vijolanda, Irma, kneginja in Notburga, pa tudi ostale so bile vse popolnoma na svojem mestu.

Po predstavi se je razvila pri gostilničarju Jož. Horvatu velika narodna veselica. Tu so nastopali kaj čvrsto vrli jurjevski tamburaši, krasno je popeval dobroznani lenarski moški zbor, oglasili so se s pesmicami tudi Antonjevcani. Naša požrtvovalna dekleta pa so pridno prodajala narodne trake, cvetlice, potem jestvine, ki so je darovale rodoljubne benediške gospodinje za družbo; radovedneže je zabavala menažerija, mnoge je privabila licitacija, šaljiva pošta pa je ohranjala medsebojno zvezo. Zabava je bila zares izborna, zato gre hvala posebno postrežljivemu gostilničarju. Gmotni uspeh je bil za naše kmečke razmere v resnici sijajen. Dohodki predstave in veselice znašajo 201 K 70 vin.; po odbitih stroških ostane za družbo čistih 140 K, katere smo že poslali v Ljubljano. Prisrčna hvala vsem, ki so ali z udeležbo ali z lepim darom pripomogli k tako lepemu uspehu! Ve vrle benediške deklice in žene pa le tako naprej v delu za narod in njegovo mladino! Živele!

Iz Šaleške doline. (Slabi listi.) Lastništvo tuk. premogove jame daje v nek-daj zadružni, sedaj edivo gospodarjevi kantini, tele liste delavstvu na razpolago: „Grazer Tagblatt“, „Slov. Narod“ in klaverno zmes obeh — ptujskega „Štajerca“, ki ga dobaja na jamo okoli 40 izvodov. Če pogledamo to strupeno troperesnico, se nam dozdeva, da dandanes kapitalizmu ne zadoščajo več izžeta dalavska trupla, zapuščene vdove in gladni jetični otroci, molohu se hoče njihovih duš,